

Ar valdžia neužnerė kilpos studentams?

www.lzinios.lt,

Valdžios pasirinktas aukštojo mokslo finansavimo modelis, kai paskolos studijoms teikiamos per bankus, iki šiol kelia studentų nepasitenkinimą. Kodėl būtent šis modelis pasirinktas? Ar buvo svarstyti ir kiti variantai?

Prie "Lietuvos žinių" apskritojo stalo susitiko švietimo ir mokslo viceministrė Nerija Putinaitė, ministro patarėjas Gytautas Damijonaitis, Lietuvos studentų atstovybių sąjungos socialinių klausimų ir akademinio proceso reikalų koordinatorė Ieva Dičmonaitė, Vilniaus universiteto (VU) Filosofijos fakulteto Švietimo politikos centro jaunesnioji mokslo darbuotoja Olga Suprun, ekonomistas dr. Raimondas Kuodis ir politikos apžvalgininkas Alvydas Medalinskas.

Geriausias modelis?

A.Medalinskas. Kodėl buvo pasirinktas šis modelis ir ar dar galima jį pakeisti?

N.Putinaitė. Buvo svarstyta daug modelių. Dėmesys visų pirma kreiptas į ekonominius, o ne politinius klausimus. Žiūrėta, kaip pasiekti didžiausios naudos valstybei ir žmogui. Po šių svarstymų nuspręsta, kad bus galima imti paskolas ir pragyvenimo išlaidoms, ir studijoms, paskolas galės imti tiek valstybinių, tiek nevalstybinių universitetų ir kolegijų studentai. Nuspręsta išplėsti besiskolinančiųjų būrį, kad būtų kuo didesnis studijų prieinamumas.

G.Damijonaitis. Studijų paskolų sistema yra bendrą aukštojo mokslo sistemą tvarkantis elementas. Jos svarbiausias tikslas - pasiekti, kad visi galėtų gauti paskolą.

N.Putinaitė. Pasirinktas modelis gerai funkcionuoja, yra labai paklausus. Pernai pasirašyta 4500, o šiemet rudenį - 5500 sutarčių. Ir ne tik su pirmo kurso studentais. Pernai pasirašyta bankinių paskolų už 22 mln. litų, o šiemet - už 26,5 mln. litų.

R.Kuodis. Bet oponentai gali visai teisėtai prikišti, kad studentai priversti imti paskolą už dideles palūkanas. Ir tai neva naudinga tik komerciniams bankams, o ne patiems studentams. Jei aš daryčiau reformą, bankai joje nedalyvautų. Seniai siūlau sukurti individualias "Sodros" sąskaitas ir įvesti socialinio kredito galimybę. Kad žmonės galėtų skolintis iš savo sąskaitos "Sodroje". Pavyzdžiui, ankstyvos motinystės atveju nedirbusi, nemokėjusi "Sodrai" motina galėtų pasiskolinti pinigų ir turėtų už ką auginti vaikelį. Iš socialinio draudimo įmokų net bedarbiai galėtų skolintis, pavyzdžiui, sveikatos draudimo įmokoms. Jauni žmonės savo studijoms taip pat.

A.Medalinskas. Ar tada tai nebūtų visuotinis mokamas mokslas, kuris, matyt, prieštarautų Konstitucijai?

R.Kuodis. Konstitucijoje kalbama tik apie valdiškas aukštąsias mokyklas. Teisininkai gali vartoti žodį "nemokamas", bet ekonomistams tokio žodžio nėra. Už viską yra mokama. Jei aukštasis mokslas "nemokamas", už jį kažkas sumoka per bendrus mokesčius. Konstitucijos 41 str. galioja tik valdiškoms aukštosioms mokykloms. Bet prisiminkime, kada buvo rašyta Konstitucija, kokios tada buvo realijos. Tokių pusiau socialistinių pažadų mūsų Konstitucijoje galima rasti ir kituose straipsniuose.

I.Dičmonaitė. LSAS žvelgia į aukštojo mokslo sistemą remdamasi Konstitucija ir Konstitucinio Teismo (KT) išaiškinimu dėl Mokslo ir studijų įstatymo nuostatų. Ten sakoma, kad valstybė finansuoti studijas privačiose aukštosiose mokyklose gali tik tais atvejais, kai jose yra tokios studijų programos, kurių nerasi valstybinėse aukštosiose mokyklose. Pagal Konstituciją kiekvienam gerai besimokančiam žmogui aukštasis mokslas turi būti nemokamas. Dabartinis paskolų modelis daug kainuoja ir studentams, ir valstybei. LSAS siūlė valstybinę paskolų sistemą, bet į mūsų siūlymą nebuvo atsižvelgta.

G.Damijonaitis. Banko vaidmuo yra dvejopas. Jis gali būti pinigų masės tiekėju, kai pats pasiskolina ir pats išdalija, bet gali būti ir vien skirstytoju, kai pasiskolina valstybė, pigiai ir ilgam laikotarpiui, naudojasi bankų tinklu, kaip paskolų administravimo priemone. Lietuvos atveju bankai suteikė infrastruktūrą, galimybę greitai įdiegti sistemą, patys pasiskolino reikalingų lėšų, o tai buvo labai svarbu pernai, kai valstybėje buvo rimta krizė. Jei tai būtų dariusi kuri nors valstybės sistema (įskaitant lėšų pasiskolinimą), viskas būtų užtrukę ilgiau. Bankai kredito liniją paleido per kelis mėnesius. Tuo metu tai buvo geras sprendimas.

I.Dičmonaitė. Skaičiai rodo, kad jei būtų buvę nuspręsta pereiti prie valstybinės paskolų sistemos, valstybei būtų reikėję pridėti labai nedaug lėšų, be to, valstybinė paskolų sistema po keliolikos metų atsipirktų. Valstybė ir studentai neturėtų taikytis prie bankų siūlomų palūkanų, kurios, beje, yra kintamos, o tai dar labiau pasunkina visą situaciją.

A.Medalinskas. Skaičiau Baltijos studentų asociacijų pareiškimą, kur valstybės buvo raginamos perimti paskolų sistemą į savo rankas. Vadinasi, ir mūsų kaimynės nuėjo tuo pačiu, paskolų iš komercinių bankų keliu? Beje, bankai visose Baltijos valstybėse tie patys, nors pačiose skandinavų šalyse mokslas yra nemokamas.

I.Dičmonaitė. Šis pareiškimas yra dėl viso aukštojo mokslo finansavimo. Latvijoje dėl krizės aukštojo mokslo finansavimas buvo sumažintas perpus, o vėliau ta pusė buvo dar mažinama. Lietuvoje aukštojo mokslo finansavimas išlaikytas toks pats, koks buvo iki krizės.

O.Suprun. Dabartinis bankinių valstybės remiamų paskolų modelis esą pasirinktas dėl padidėsiiančio studijų prieinamumo. Neva Lietuvos valstybinis mokslų ir studijų fondas negalėjo patenkinti norinčiųjų gauti paskolą poreikių. Ministras Gintaras Steponavičius sakė, kad fonde buvo tik 20 mln. litų, o valstybė, perduodama bankams valstybės remiamų studijų paskolų išdavimą, suteikė studentams galimybę skolintis iki 100 mln. litų. Esą taip buvo išplėstos ribos skolintis, bet juk valstybės remiamų paskolų sutarčių 2009 metais sudaryta tik už 22 mln. litų.

N.Putinaitė. 100 mln. litų tikrai - tiesiog maksimali galima suma, kurią išsiderėjome su Finansų ministerija.

O.Suprun. Remiuosi 2007 metų Švietimo ir mokslo ministerijos (ŠMM) parengtu aukštojo mokslo reformos studijų finansavimo projektiniu pasiūlymu, kur buvo numatoma, kad jeigu metinė studijų įmoka kiekvienam studentui bus 5200 litų per metus (20 MGL), tai tada visam šios sistemos finansavimui prireiks tų 100 mln. litų.

N.Putinaitė. 2007 metais nebuvo nei KT išaiškinimo, nei krizės.

O.Suprun. Sakoma, kad tuomet biudžete nebuvo pinigų valstybinei paskolų sistemai. Bet kaip tada politikai planavo reformą?! Politinių partijų susitarimas dėl aukštojo mokslo reformos pasirašytas 2007 metų birželio mėnesį, o Mokslo ir studijų įstatymas priimtas 2009 metų balandžio 30 dieną. Negi planuojant reformą nebuvo įmanoma rezervuoti biudžete apie 20 mln. litų, pridodant juos prie fonde buvusių 20 mln. litų? Nes 2009 metais studentams išmokėta - iš valstybės biudžeto ir per šalies bankus - apie 43 mln. litų paskolų. Taigi valstybei nebūtų tekę mokėti komerciniams bankams studijų paskolų palūkanas, viršijančias 5 proc. Valstybės biudžete tie papildomi 20 mln. litų būtų tik lašas jūroje, o vėliau leistų ir sutaupyti.

N.Putinaitė. Buvo svarstomos įvairios galimybės. Visi išskiria vieną segmentą - paskolų sistemą, bet yra kita dalis - valstybės finansuojamos vietos. Jeigu Vyriausybė būtų mažinusi valstybės finansuojamų vietų skaičių, tada būtume galėję rasti lėšų valstybinei paskolų sistemai. Bet studentai patys kovojo, kad valstybės finansuojamų vietų nemažėtų.

O.Suprun. Marius Skuodis, buvęs VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto magistrantas, dabar studijuojantis Londono ekonomikos institute, suskaičiavo, kad jeigu valstybė būtų suradusi tuos 20 mln. litų, per 8 metus ši paskolų sistema būtų atsipirkusi ir net pradėjusi duoti grąžą.

A.Medalinskas. Kodėl buvo atmestas valstybei lyg ir geresnis variantas? Gal laikas pripažinti padarius klaidą ir paaiškinti motyvus visuomenei. Visų pirma studentams.

N.Putinaitė. 20 mln. litų nėra smulkmena ar lašas jūroje Lietuvai.

R.Kuodis. 20 mln. litų yra kelių valandų valstybės pajamos. Manau, kad tokius pinigus valstybė galėjo rasti ir būtų nereikėję priimti tokio sudėtingo modelio.

Kaip išgyventi paėmusiems paskolas?

A.Medalinskas. Ar jūs suprantate, į kokią situaciją yra patekę mūsų studentai, imantys paskolas savo studijoms?

N.Putinaitė. Mūsų pasirinktas modelis garantuoja didelį aukštojo mokslo prieinamumą. Kartais yra spekuliuojama, esą studentas turi mokėti dideles palūkanas. Turiu pasakyti, kad pirmą semestrą toks asmuo, paėmęs paskolą, turi mokėti iki 10 litų palūkanų. Čia tikrai ne kosminė suma. Jei jis pasiima paskolą visai studijų kainai sumokėti ir studijuoja socialinius mokslus, tai ketvirtame kurse jam reikia mokėti 50 litų per mėnesį, o ne šimtus ar tūkstančius.

O.Suprun. O kiek studentai mokės baigę mokslus?! Studijų prieinamumą didžia dalimi lemia būtent paskolų grąžinimo sąlygos.

I.Dičmonaitė. Pradėti grąžinti paimtą paskolą reikia praėjus metams po studijų baigimo arba nutraukimo, bet ir studijuojant palūkanų sumos yra didesnės, nei gerbiama viceministrė įvardino. Jeigu imi 3 tūkst. litų ar panašią sumą, gal ir turi grąžinti tik kelias dešimtis litų per mėnesį studijų laikotarpiu, bet jeigu studijuoji Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje, kur mokslas kainuoja 18 tūkst. litų, studijų laikotarpiu tenka mokėti gerokai didesnes sumas.

N.Putinaitė. Maksimali paskolos suma - 50 tūkst. litų.

R.Kuodis. Jeigu palūkanos bankui sudaro 5 proc., vadinasi, baigus mokslus studentams reikės, pagal dabartinę sistemą gražinti po maždaug 500 litų per mėnesį.

A.Medalinskas. Ar ne nuo tokios paskolų sistemos ir bėga studentai į užsienį? Ten, kur gali nemokamai mokytis arba gauti paramą iš privataus universiteto. Ar ši sistema nėra kilpa studentams ant kaklo?

G.Damijonaitis. 500 litų būtų nuo 50 tūkst. litų sumos, bet tokio dydžio paskolą ima labai mažai studentų.

N.Putinaitė. Pagrindinės studijos kainuoja apie 5-6 tūkst. litų. Mes čia kalbame taip, lyg visi turi imti paskolą. Kas antras, baigęs vidurinę mokyklą, įstoja į valstybės finansuojamą vietą, o studentai iš socialiai remtinių šeimų gauna valstybės paramą studijoms. Imti paskolą yra paties žmogaus apsisprendimas. Jeigu, jo manymu, verta studijuoti, investuoti į mokslą ir jis, baigęs mokslus, tikisi gauti grąžą, tai yra jo sprendimas. Taip pat ir tų, kurie ima paskolas pragyventi.

A.Medalinskas. Ar paskolos gražinimas pagal mūsų įstatymus gali būti atidėtas?

O.Suprun. Pagal Vyriausybės nutarimą dėl valstybės paskolų ir valstybės remiamų paskolų studentams suteikimo, administravimo ir gražinimo tvarkos aprašą, paėmus paskolą, darbingam asmeniui jos gražinimas gali būti atidėtas tuo atveju, jei per pastaruosius 6 mėnesius vieno šeimos nario pajamos per mėnesį buvo ne didesnės kaip 50 proc. didesnės už valstybės remiamų pajamų dydį. Dabar valstybės remiamos pajamos yra 350 litai. Taigi jei pajamos vienam šeimos nariui viršija 525 litus, jis turi gražinti paskolą.

N.Putinaitė. Mums svarbiausia buvo, kad studentai galėtų studijuoti nedirbdami. Dabar kas antras abiturientas įstoja studijuoti į valstybės finansuojamą vietą. Jeigu kalbėtume, pavyzdžiui, apie 70 proc. abiturientų, turėtume išbalansuotą sistemą.

A.Medalinskas. O kas kalba apie 70 proc. studentų? Dabar šnekame tik apie žiaurias paskolų gražinimo sąlygas mūsų studentams Lietuvoje.

Kokios alternatyvos?

A.Medalinskas. Sutikite, kad ši studijų paskolų sistema yra gana negailestinga studentų atžvilgiu. Vargu ar norėtume, kad mūsų vaikai, jeigu gyventų savarankiškai, gaudami apie 1000 litų atlyginimą, net penkis šimtus, kaip sakė R.Kuodis, dar neatsistoję ant kojų turėtų gražinti kaip paskolą už studijas. Kokie yra analogai kitur Europoje?

R.Kuodis. Yra šalių, kuriose paskolų sistema vienu metu yra ir kaip draudimo sistema, pavyzdžiui, Didžiojoje Britanijoje. Jei žmonėms, baigusiems aukštąjį mokslą, pasiseka susirasti gerą darbą, jie galėtų gražinti šiek tiek daugiau nei pasiskolino, o tie, kuriems nepasisekė ir neturi didelių pajamų, galėtų mokėti mažiau ar net visai nemokėti. Tokia į paskolas integruota draudimo sistema socialiai būtų labai teisinga. Žmonės, kuriems gyvenimo loterijoje pasisekė geriau, galėtų paremti tuos, kuriems ne taip pasisekė. Tokia sistema veikia Anglijoje ir dar keliose šalyse. Valstybinėje sistemoje tai būtų labai natūraliai įgyvendinta, nes paskolų sistema būtų integruota į mokesčių sistemą.

O.Suprun. Britų aukštojo mokslo finansavimo modelio autorius yra Londono ekonomikos instituto profesorius Nicolas Barras. Į šią sistemą labai gerai integruotas socialinis aspektas, draudimas. Jeigu dirbti pradėjęs absolventas gauna geras pajamas, tai reiškia, kad aukštasis mokslas buvo jam naudingas. Anglijoje absolventas pradeda gražinti valstybės paskolą tik tuo atveju, kai jo pajamos pasiekia ir viršija 15 tūkst. svarų per metus. Jeigu tokia sistema būtų įdiegta Lietuvoje, tai neprieštarautų Konstitucijai, nes realiai studentai už studijas nieko nemokėtų, už juos mokėtų valstybė. Tik vėliau, baigę mokslus, absolventai mokėtų papildomą pajamų mokestį ir tik tada, kai jų metinis atlyginimas pasiektų ir viršytų nustatytą ribą.

A.Medalinskas. Atrodo, kad dabar Anglijos studentams jau ir ši sistema nepatinka. Pažiūrėkite, kiek iš jų išėjo protestuoti į gatves ir aikštes.

O.Suprun. Jie protestuoja dėl siūlymo drastiškai didinti studijų kainą nuo 3 iki 9 tūkst. svarų per metus. Tačiau padidinus studijų kainas, valstybės teikiamas paskolas reiktų gražinti kaip papildomą 9 proc. pajamų mokestį tik tuomet, kai atlyginimas pasiektų ir viršytų 21 tūkst. svarų per metus. Taigi daug uždirbantieji gražins daugiau, o mažai uždirbantieji negražins nieko arba labai mažai. Aš manau, kad Lietuvai tokia sistema labai tiktų. Ir nebereiktų už valstybės biudžeto lėšas ruošti būsimų emigrantų.

A.Medalinskas. Ar Lietuvoje pasirenkant paskolų teikimo modelį per bankus buvo siūloma taikyti tokį paskolos gražinimo modelį kaip Anglijoje? Kad vyktų normalus dialogas su studentais ir paskolos studijoms neatrodytų kaip kilpa?

G.Damijonaitis. Atsakykime sau, iš kokių lėšų teikiamos studijų paskolos? Jeigu valstybė skolinasi brangiai ir sunkiai, kaip yra per krizę, iš kokių lėšų tą sumą paiksi? Prieš metus valstybė skolinosi brangiai, o bankai pigiau.

O.Suprun. 2009 metais valstybės skolinimosi palūkanos buvo 6,5-9,6 procento. VU profesorius Romas Lazutka teigė, kad valstybė pati galėjo pasiskolinti, o vėliau perskolinti pinigais studentams. Valstybė galėjo skolintis ne iš komercinių bankų, o iš Europos investicinio banko. Taip ji būtų sutaupiusi lėšų.

G.Damijonaitis. Ar valstybė dalys paskolas studentams, ar bankai, tai bus daroma iš pinigų, kuriuos kažkur pasiskolins. Tie pinigai turi kainą, kaip objektyvų rodiklį, lemiantį paskolos kainą, arba, kaip čia buvo įvardinta, palūkanų "kilpą". Todėl reikia pasvarstyti, kuris subsidijavimo mechanizmas socialiai bei motyvacine prasme teisingesnis. Ekspertų debatuose paskolų studijoms gražinimo susiejimas su baigusio mokslus asmens pajamomis laikomas pažangiausiu metodu. Kol kas jį yra įdiegę nedaug šalių - Jungtinė Karalystė, Australija, Vengrija. Tam tikros procedūros, kaip paskola gali būti atidedama dėl per menkų skolininko pajamų, yra numatytos ir dabar. Bet mes tikrai esame atviri svarstyti, kaip dabartinė sistema galėtų būti tobulinama.

N.Putinaitė. Dėl siejimo su mokesčiais ir pajamomis buvo daug diskusijų. Šie politiniai sprendimai yra susiję su platesnio masto mokestinėmis pertvarkomis. Svarstydami, kaip paskolų gražinimą būtų galima sieti su pajamomis, supratome, koks tai sudėtingas uždavinys.

O.Suprun. Bet negi už tuos pinigus, kurie atitenka bankams už pasinaudojimą jų paslaugomis ir infrastruktūra, nebuvo galima pertvarkyti Valstybinio studijų fondo, kad jis administruotų

valstybines paskolas? Bankams juk atitenka ir studentų, ir valstybės pinigai, kai reikia dengti 5 proc. viršijančias palūkanas.

R.Kuodis. Nereikia sustingti kaltinimų verpete. Mes juk suvokiame, kad "Sodros" reforma vėluoja. Aukštojo mokslo reforma buvo padaryta anksčiau. Jei "Sodros" reforma įvyktų pagal mano siūlomą modelį, nors nelabai tuo tikiu, atsirastų socialinio kredito galimybė. "Sodros" įmokos daug kam yra lyg mokestis, o ne draudimo įmoka. Tada viskas natūraliai atsistotų į savo vietas. Bet nevēlu pereiti ir prie aptartų pažangių metodų. Anglai yra pirmaujantys, ir mes, gerai susitvarkę, galėtume tai irgi padaryti.

Skatina emigruoti?

A.Medalinskas. Šiandien studentai gali pasakyti: aš čia negaliu gauti aukštojo mokslo nemokamai, čia neveikia palanki paskolų gražinimo tvarka, o Skandinavijos šalyse mokslas yra nemokamas. Ir jo kokybė yra geresnė. Taip valstybė praranda savo jaunus žmones, nes jie greičiausiai jau nebegriš. Negriš dėl kitų priežasčių. Ir štai tada tai, kas galėtų būti visiškai normalus reiškinys, kai jauni žmonės išvyksta semtis žinių svetur, tampa rykšte valstybei. Ar išorinis poveikis, išsiurbiantis jaunus žmones svetur, buvo svarstytas kuriant studijų paskolų modelį?

N.Putinaitė. Kol kas nematome to tiesioginio ryšio. Baigiame surinkti duomenis, kiek lietuvių yra pasirinkę studijas užsienyje. Jau dabar galime pasakyti, kad maksimalus pasirinkusiųjų visų pakopų studijas Europoje skaičius - apie 6 tūkst., o Lietuvoje studijuoja apie 200 tūkst. jaunuolių. Didelio išsiurbimo nematome. Galime konstatuoti, kad per mažai mūsų studentų išvažiuoja studijuoti į užsienį, nes kitur Europoje mobilumas kur kas didesnis. Žilvinas Martinaitis yra paneigęs šį mitą apie masinį studentų bėgimą dėl reformos.

O.Suprun. Minėtas pranešimas panašus į pastangas mitus paneigti mitais. Pavyzdžiui, bandant paneigti mitą, kad daug studentų išvažiuoja iš Lietuvos, buvo remtasi studentų lūkesčių tyrimu - kur jie ketina studijuoti. Jei tikrai norima paneigti mitą, reiktų remtis faktais, statistika - kiek studentų išvažiavo, kiek pasiliko. Žiūrėjau Didžiosios Britanijos statistiką: pernai iš Lietuvos buvo gauta 1 tūkst. paraiškų studijuoti, o šiemet jų buvo daugiau nei 2 tūkstančiai. Pagal padidėjusį paraiškų skaičių, palyginti su ankstesniais metais, Lietuva pirmauja tarp šalių.

N.Putinaitė. Klausimas, kiek jų buvo priimta. Mes kalbame apie realius skaičius. Tų, kurie studijuoja. Kai turėsime šių metų duomenis, galėsime daryti tikslesnes išvadas.

O.Suprun. Lyginant reikėtų atsižvelgti ir į valstybės dydį, gyventojų skaičių.

N.Putinaitė. Neužmirškime ir bendro mūsų emigracijos lygio Europos Sąjungoje.

A.Medalinskas. Vieno universiteto vadovas man sakė, kad per kelerius metus Lietuva gali netekti pusės visų studentų. Kur jie gali nugaruoti, jei ne į kitas valstybes?

N.Putinaitė. Jie nugaruoja dėl demografinės krizės. Per dešimt metų abiturientų sumažės 40 procentų. Tam universitetai jau dabar ruošiasi.

R.Kuodis. Ne vienas išvažiuoja ieškoti geresnės aukštojo mokslo kokybės. Žmonės renkasi prekes ne pagal kainą, bet pagal kainos bei kokybės santykį. Diplomai yra skirtingų kokybių – jie siunčia

skirtingą signalą darbo rinkoje. Harvardo diplomai sako, kad žmogus, sugebėjęs baigti šią aukštąją mokyklą, yra gabus, našus ir jam galima siūlyti didelį atlyginimą. Dėl aukštojo mokslo kokybės infliacijos Lietuvoje ir intensyvios plėtros, nuleistos kokybės kartelės, kad kuo daugiau neakivaizdininkų galėtų įstoti, kai kurių mūsų aukštųjų mokyklų diplomai ima siūsti jau neigiamą signalą. Žmonės pradeda slėpti savo CV, kad yra baigę tam tikrą „aukštąją“ mokyklą, o darbdaviai jau pradeda sakyti, kad iš aukštųjų mokyklų X ir Y į darbą nesisiūlyti. Už tokį diplomą ir mokėti daug neverta. Tai paaiškina iš dalies tą paradoksą, kodėl žmonės važiuoja studijuoti į Vakarų ir moka ten didelius pinigus, užuot studijavę čia nemokamai.

I. Dičmonaitė. Dabartinė paskolų sistema negarantuoja aukštojo mokslo prieinamumo tiems, kurie negavo krepšelių, neskatina likti Lietuvoje. Sulaukiame nemažai klausimų iš studentų, ką daryti, jei negali susimokėti palūkanų, nes neturi pajamų. Ar rinktis studijas Lietuvoje, ar važiuoti į užsienį, imti kad ir didesnę paskolą, bet gauti visai kitokį išsilavinimą. Dabar nemažai studentų nusprendžia nutraukti studijas Lietuvoje ir išvažiuoti į užsienį. Juo labiau kad sąlygos Didžiojoje Britanijoje yra gana geros ir lietuvių negąsdina, o Skandinavijoje mokslas nemokamas.

A. Medalinskas. Ar Valstybinis studijų finansavimo fondas būtų pajėgus iki rugsėjo perimti paskolų studijoms teikimą? Žinoma, jeigu gautų tą reikalingą sumą?

I. Dičmonaitė. Manau, kad gali. Reikėtų tik sutvarkyti paskolų skirstymo infrastruktūrą. Dėl visko turėtų kalbėtis socialiniai partneriai ir Valstybinis studijų fondas. Manau, kad prie naujos sistemos galima pereiti per pusę metų ar metus.

A. Medalinskas. Ar bankams šioje naujoje sistemoje dar būtų vietos?

R. Kuodis. Kuo daugiau partnerių prie stalo, tuo sunkiau susitarti. Daugiau painiavos. Jeigu bankai iškristų iš šios grandinės, manau, būtų gerokai paprasčiau.

A. Medalinskas. Ar valstybė kaip nors įsipareigojusi komerciniams bankams, kad ir toliau veiks tik ši paskolų teikimo sistema?

N. Putinaitė. Tariamasi kas pusmetį.

A. Medalinskas. Vadinas, nuo rugsėjo, jei toks angliškas studijų finansavimo modelis būtų pripažintas, kaip naudingiausias valstybei ir studentams Lietuvoje, būtų galima pereiti prie valstybinės paskolų studijoms sistemos?

N. Putinaitė. Esame atviri svarstyti įvairius variantus, jeigu kas geresnius pasiūlytų. O pinigai vis dėlto yra pinigai ir jie susiję su įsipareigojimais.

A. Medalinskas. Ar valstybė moka komerciniams bankams? Kad studentai moka, tai visi žino. O kiek valstybė dar primoka komerciniams bankams?

O. Suprun. Valstybė kompensuoja bankinių paskolų palūkanas, viršijančias 5 procentus.

N. Putinaitė. Taip, bet ji kompensuoja studentui, o ne moka bankui.

G. Damijonaitis. Palūkanas bankui moka studentas, o valstybė nustatytais atvejais jas kompensuoja.

R.Kuodis. Dėl politinių žaidimų valstybė dabar turi kompensuoti dalį tų palūkanų, kurias kadaise pažadėjo ministras. Jis teigė, kad bus 6 proc. palūkanos, o bankai prašė 11 procentų. Bet prezidentė privertė laikytis ministrą seno pažado, kuris buvo duotas kitokiomis aplinkybėmis. Tai konspiracinių teorijų šalininkams leidžia teigti, kad susiduriame su bankų sąmokslu prieš valstybę. Todėl geriau būtų, jeigu bankai šiame žaidime nedalyvautų (kaip, beje, ir būtų renovacijos atveju).

Parengė Alvydas MEDALINSKAS